

ma ise *el-İmâm Ebû Hâmid el-Gazzâlî fî zikrâ murûri tis'ami'e sene 'alâ vefâtih: 505-1405* adıyla basılmış (Dârülbeyzâ 1988), Washington DC'de yayımlanan *Irânnâme* adlı derginin bir sayısı da (IV/4 [1986]) Gazzâlî'ye ayrılmıştır.

11. Literal Çalışmalar. Gazzâlî hakkında birkaç yetersiz literal çalışma yapılmış olup bunlar arasında sadece onunla ilgili bazı yayınları içine alanlar bulunduğu gibi genel bir bibliyografyanın bir kısmını Gazzâlî'ye tahsis edenler de vardır. Kôjirô Nakamura'nın "A Bibliography on Imâm al-Ghazâlî" (*Orient*, XIII [Tokyo 1977], s. 119-134) başlıklı çalışmasında Gazzâlî ile ilgili kitap ve makaleler yazıldıkları dillere göre iki liste halinde sıralanmış, ilk listede Batı dillerinde yazılanlar, ikinci listede İslâmî dillerde kaleme alınanlar verilmiş, listelerdeki çalışmalar yazar adına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Birinci listede 198, ikinci listede kırk iki kitap ve makale yer almaktadır. Abdurrahim Güzel'in "Gazzâlî Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme" (*Ebû Hâmid Muhammed el-Gazzâlî*, s. 249-272) başlıklı çalışması yakın zamanda hazırlanmış olmasına rağmen bir hayli eksiktir. Diğer çalışmalar arasında şunlar zikredilebilir: Suhail Manzoor ve Abdul Waheed Khan, "Al-Ghazali: A Select Bibliography of Works Translated into English" (*IC*, LIV [1980], s. 91-94); Manzoor - A. Khan, "al-Ghazali: A Select Bibliography of Works in English" (*Islam and Modern Age*, XIII/3 [1982], s. 184-190).

Bu çalışma alanları ve türleri dışında genel olarak İslâm felsefesi, tasavvuf, fıkıh, kelâm, ahlâk, siyaset gibi ilimlere dair sistematik ve tarihî çalışmaların en ağırlıklı konularından birini Gazzâlî teşkil eder. Ayrıca dünyanın hemen bütün tanınmış ansiklopedilerinde Gazzâlî'ye geniş yer verilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Sarton, *Introduction*, I, 753-754; Abdurrahman Bedevî, *Mû'elleftü'l-Gazzâlî*, Küveyt 1977; H. Lazarus-Yafeh, *Studies in al-Ghazali*, Jerusalem 1975, s. 29-43, 210-248, 259-263, 325-348, 391-411, 413-436; Abdurrahim Güzel, "Gazzâlî Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme", *Ebû Hâmid Muhammed el-Gazzâlî: 1050-1111* (haz. Ahmet Hulûsî Köker), Kayseri 1988, s. 249-272; Kôjirô Nakamura, "A Bibliography on Imâm al-Ghazâlî", *Orient*, XIII, Tokyo 1977, s. 119-134; Charles E. Butterworth, "The Study of Arabic Philosophy Today", *MESA Bulletin*, XVII/2 (1983), s. 161-163; *St.I*, LXIX (1989), s. 181-183.

MUSTAFA ÇAĞRICI

GAZZÂLÎ, Ahmed b. Muhammed

(bk. AHMED el-GAZZÂLÎ).

GAZZÂLÎ, Muhammed

(bk. MUHAMMED el-GAZZÂLÎ).

GAZZÂLÎYYE

(الغزالية)

Gazzâlî'nin

(ö. 505/1111)

fikirlerini benimseyen

bazı sûfiler tarafından

ona nisbet edilen bir tarikat

(bk. GAZZÂLÎ).

GAZZE

(غزة)

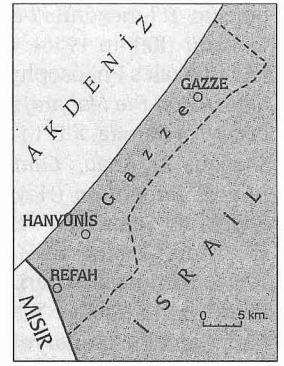
Güneybatı Filistin'de

bugün Gazze şeridi denilen

bölge ve merkezi.

Akdeniz'in güneydoğu köşesi kıyılarında yer alan 363 km² yüzölçümündeki Gazze şeridinin kuzey kesimindedir. 1995'teki şehir nüfusu 300.000 olup çoğunluğunu müslüman Araplar teşkil eder (bölge nüfusu 900.000).

Denizden 4 km. İçeride kurulmuş olan Gazze tarih boyunca Filistin topraklarındaki idarî birimlere bağlı kalmış, ancak ticarî münasebetlerini daha çok Mısır'la geliştirmiştir. Eskiden ihraç edilen mallar develerle Kahire'ye ulaştırılırdı. Süveyş Kanalı'nın açılmasından önce Mısır, Suriye ve Anadolu'dan gelen ticaret ve hac yollarının birleşme noktası olarak çok hareketli günler yaşamıştır. Tarih boyunca devamlı el değiştiren Gazze, Bizanslılar zamanında önemli bir ticaret merkezi ve bu arada Mekke'den gelen tüccarların da uğrak noktası idi. Müfessirler, Kureyş süresinde bahsedilen yaz ve kış seferlerinde kuşın gidilen yerin Gazze olduğunu söylemektedirler. Mekke'li tüccar kabilelerinden birinde Hz. Peygamber'in büyük dedesi Hâşim b. Abdümenâf da bulunmuş ve bu şehirde vefat etmiştir; kabrinin burada yer alması sebebiyle şehre bazı kaynaklarda Gazzetü Hâşim denildiği görülür. Hz. Peygamber'in babası Abdullah da Gazze'ye gelen tüccarlar arasındadır. Hz. Ömer'in esas servetini İslâm'a girmeden önce Gazze'ye yaptığı ticarî yolculuklardan kazandığı rivayet edilmektedir. Hicretin 2. yılında (624) Bedir

Gazze

Gazvesi'ne yol açan zengin ticaret keranına da Ebû Süfyân idaresinde Gazze'den dönmekteydi.

Gazze, Hz. Ebû Bekir'in hilâfeti zamanında fethedildi (13/634). Kaynaklarda bölgenin VII-IX. yüzyıllar arasında durumunu hakkında fazla bilgi bulunmamakta, genellikle Suriye ve Filistin'de yaşayan Arap kabileleri arasındaki çatışmalara sahne olduğu anlaşılmaktadır. İmam Şâfiî 767'de Gazze'de doğdu. İbn Havkal ve Makdisî şehrin büyüklüğünü, zenginliğini, ulucamiinin güzelliğini ve etrafındaki bağlarla bahçelerin bereketliliğini anlatırlar. Uzun süre müslümanların idaresinde kaldıktan sonra Haçlılar'ın ilerleyişi sırasında Kudüs Kralı III. Baldwin'in eline geçen Gazze (1149), Hattın Savaşı'ndan sonra Selâhaddin-i Eyyûbî tarafından geri alındı (1187) ve tekrar müslüman kimliğine kavuştu. 1258 yılında Bağdat'ı zaptederek Abbâsî hânedanlığını çökerten Moğollar'ın İslâm topraklarında ulaşabildikleri batıdaki en uç nokta Gazze'dir. Ancak şehir, Moğol kuvvetlerinin Memlûkler tarafından Aynicâlût Savaşı'nda hezimetle uğratılmalarından (3 Eylül 1260) sonra geri alınmış ve Mısır'ın Osmanlılar tarafından fethine kadar (1517) onların idaresinde kalmıştır. Gazze'nin Memlûk hâkimiyeti altında şanslı bir dönem yaşadığı görülmektedir. Sultan I. Baybars burada imar faaliyetine girişmiş, bu arada önemli bir kütüphane kurmuştur. Kahire'nin kapısı sayılan bu şehre Memlûk sultanları Kudüs veya Hicaz'a yaptıkları ziyaretler sırasında mutlaka uğrarlardı. Bu dönemin idarî taksimatında bir nâiblik olan ve aynı zamanda önemli bir posta güzergâhında bulunan Gazze'ye Refah üzerinden gelen haberler buradan Kerek, Dimaşk veya Safed gibi merkezlere ulaştırılırdı.

Gazze, Kahire'nin emniyeti açısından âdeta ileri karakol gibi değerlendirilmiştir. Yavuz Sultan Selim'e karşı savaş

hazırlığı içinde olan Kansu Gavri, Osmanlı kuvvetlerini Şam taraflarında durdurmak üzere yola çıktığında önce Gazze'ye uğramış ve burada büyük bir sevinçle karşılanmıştır. Kansu Gavri'nin Mercidâbık Muharebesi'nde ölmesi üzerine yerine geçen Tomanbay Osmanlı ordusunu Gazze'de durdurmak istemiş, fakat şehrin düşmesini engelleyememiştir. Osmanlı döneminde Gazze diğer Filistin şehirleri gibi Şam'a bağlı kaldı. 932 (1525-26) yılında nüfusu 5586, 1533-1539 arasında 8789, 1548-1549'da 13.964, 1596-1597'de 11.390 idi ve Remle nahiyesiyle birlikte Yafa'nın kuzeyine, yani bugünkü Tel Aviv'e kadar uzanan Gazze sancağını oluştuyordu.

1649 yılında Gazze'yi ziyaret eden Evliya Çelebi, "Bu sancak gâyetü'l-gâye mâmur ve âbâdandır" sözleriyle tanıttığı şehirde on bir cami, iki hamam ve 600 dükkânla 1300 ev bulunduğunu ve bu binaların taştan yapıldığını, sancağın yedi zeâmet ve 107 tımarının olduğunu söylemektedir (*Seyahatnâme*, III, 128). On yıl sonra şehre gelen Sayda'daki Fransız konsolos Chevalier d'Arvieux'nün verdiği bilgiler de hemen hemen Evliya Çelebi'ninkilerle aynıdır; Ch. d'Arvieux ayrıca iki kilisenin varlığından bahsetmekte ve halkın Yunanca, Türkçe ve Arapça konuştuğunu söylemektedir. XVII. yüzyıl sonlarına doğru burayı gören Şeyh Abdülganî en-Nablusî şehirde o dönemde büyük bir canlılık yaşandığını söylemiş ve burayı etraflıca tanıtarak özellikle cami ve medreseleri hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir.

1768-1774 Osmanlı Rus savaşı sırasında Ruslar'ın kıskırttığı Şeyh Zâhir el-Ömer isyan ederek Kudüs, Yafa, Nablus ve Gazze'yi ele geçirdi (1773). Ancak bu ayaklanma kaptan-ı deryâ Cezayirli Gazi Hasan Paşa kumandasındaki bir donanmanın bölgeye gönderilmesi ve Akkâ Kalesi'nin kuşatılması sonucunda bastırıldı (1775).

1783-1785 yılları arasında bölgeyi dolaşan Fransız seyyahı kont M. Constantin François Volney, Gazze'yi Mısır ile Suriye arasında bir ayırım noktası olarak tanımlamakta ve nüfusunun 2000 civarında olduğunu, çoğunluğu müslümanların teşkil ettiğini ve yahudilerle hristiyanların azınlık durumunda kaldıklarını söylemektedir (*Voyage en Egypte et en Syrie*, I, 103). Napolyon'un Mısır seferi (1798) sırasında Fransızlar'a karşı koymaya çalışan Kahire'deki Memlûk Emîri İbrâhim Bey ve adamları fazla direnemedi-

ler ve Suriye'ye geçmek üzere Gazze'ye kaçtılar. Arkalarından gelen Fransızlar buradan kuzeye doğru kıyı boyunca ilerlediler. Akkâ'da Cezzâr Ahmed Paşa karşısında bozguna uğradıktan sonra Kahire'ye dönüşte Gazze'ye uğrayan Napolyon şehri anlatırken güzel ikliminin ve yeşilliğinin kendisine Paris'i hatırlattığını söyler.

XIX. yüzyılın başlarında Gazze'de bulunan Sadrazam Yüsuf Ziyâ Paşa, şahsına karşı güven duyduğu Gazzeli Muhammed Paşa Ebû Marak'ı Gazze ve Yafa'nın idareciliğine getirdi. 1806 yılında Muhammed Paşa'ya Necid ve Hicaz'da ortaya çıkan Vehhâbî isyanını bastırma görevi verildiyse de Gazze'den yola çıkan paşa harekâttan vazgeçtiği haberi üzerine geri döndü. Daha sonra Gazze eskiden olduğu gibi Yafa ile birlikte yeniden Akkâ vilâyetine bağlandı. Akkâ Valisi Süleyman Paşa, Muhammed Ağa Ebû Nübüvvet'i Yafa ve Gazze mütesellimi tayin etti; Abdullah Paşa'nın Akkâ valiliği sırasında ise mütesellimliğe Muhammed Şâhin Ağa getirildi (1825). Bu sırada Mısır'da isyan ederek pâyihtahtı ele geçirmek amacıyla Anadolu'ya yürüyen Kavalalı Mehmed Ali Paşa, oğlu İbrâhim Paşa'yı Gazze üzerine (Kasım 1831) ve oradan da Akkâ'ya yolladı. Ancak buraları zapteden İbrâhim Paşa 1841 yılında Kahire'ye geri dönmek zorunda bırakıldı ve bölge tekrar Osmanlı hâkimiyeti altına alındı.

XIX. yüzyıl boyunca Suriye hacıları ve onlara katılan Anadolu hacıları karayolu ile Gazze'ye gelerek Akabe'ye inerler, burada Mısır ve Kuzey Afrika hacıları ile buluştuktan sonra Kızıldeniz üzerinden Cidde'ye giderlerdi; bu bakımdan Gazze-Akabe yoluna "derb-i Gazze" denilirdi. Ancak 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılması ile Mısır ve Kuzey Afrika hacıları Gazze yolunu terkettiler ve şehir önemini kısmen yitirdi. Akabe yolunun zayıflaması burayı bir pazar gibi kullanan Gazze tüccarlarının da işini bozdu. 1858'de bir kanunnâme ile bölgedeki arazi sistemi değiştirildi; böylece halkın toprakla bağlantılı hayatı sona ermiş oldu (İsâ el-Mür, s. 123).

Osmanlı döneminin sonlarına doğru Gazze'de kaymakamlarla belediye reislerinin en yetkili kişiler oldukları görülür. 1904 yılında bölgede yeniden düzenlenen idarî taksimatta burası yine Kudüs mutasarrıflığına bağlı kaldı; Kudüs ise doğrudan Dahiliye Nezâreti'ne bağlı idi. Bu dönemde bölgede teşkil

edilen kazalar Gazze, Yafa, Bi'rûssebi' ve Halilürrahman'dır. Gazze'de I. Dünya Savaşı sırasında İngiliz ve Osmanlı kuvvetleri arasında üç büyük çarpışma oldu; ilk ikisinde Türkler, üçüncüsünde İngilizler galip geldiler. 1917'de General Allenby Gazze'yi aldı ve daha sonra bugün kendi adıyla anılan köprüyü geçerek Kudüs'e girdi. Böylece bazı geçici bölgesel hâkimiyetler dışında Filistin toprakları üzerindeki 1517-1917 arasında 400 yıl devam eden Osmanlı hâkimiyeti sona ermiş oldu.

Bölgede hareketlilik gösteren nüfus Gazze'de 1912'lerde 40.000 civarında iken I. Dünya Savaşı sonrası İngilizler döneminde 17.500'e düştü (1922); 1945 yılında ise 34.000'e çıktı. 1948 yılında İsrail Devleti'nin kurulmasının ardından ülkeye çok sayıda yahudi göçmenin gelmesiyle demografik durum altüst oldu. Bu göçmenlere yer açmak için yurtlarından sürülen Araplar İsrail sınırlarının dışında kalan Gazze gibi şehirlere sığındılar. Buranın nüfusu âniden 100.000'i aşmış 1965'te 150.000'e çıktıysa da 1967 savaşında İsrail'in eline geçmesiyle 118.000'e geriledi; 1978'de 175.000 civarında idi.

1917'den İsrail Devleti'nin kurulduğu 1948 yılına kadar İngiliz hâkimiyetinde kalan Gazze bölgesi bu tarihte Mısır'a bağlandı. 22 Eylül 1948'de Şam'da toplanan el-Lecnetü'l-Arabiyyetü'l-ulyâ li-Filistin, Kudüs şehri merkez olmak üzere bir Filistin devletinin kurulduğunu ve Gazze'nin geçici merkez kabul edildiğini açıkladı. 1954 yılı başlarında Cemal Abdünnâsır Gazzeli gençleri teşkilâtlandırarak Fedâyîn Örgütü'nü kurdu ve İsrail'e vurkaç saldırıları düzenlemeye başladı. 1956'da Abdünnâsır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirmesi üzerine Mısır'a savaş açan İngiltere ile Fransa'nın yanında yer alan İsrail'e ait kuvvetler Gazze'ye girerek Fedâyîn Örgütü'nü dağıttılar. 1967 Savaşı'nda tekrar İsrail işgali altında kalan Gazze bugün, 13 Eylül 1993'te imzalanan barış antlaşması uyarınca kurulmasına çalışılan bağımsız Filistin devletine bir ön hazırlık olarak gerçekleştirilen Filistin Millî Otoritesi (özerk yönetim) çerçevesinde işgalden kurtulmuş durumdadır (geniş bilgi için bk. **FİLİSTİN**).

Tarihî yapılar bakımından zengin bir şehir olan Gazze'de otuz beş civarında cami ve mescidin bulunduğu kaynaklarda zikredilmektedir (Mustafa Murâd ed-Debbâğ, I/2, s. 124-127; *Mu.Fs.*, II, 93). Bunlar arasında kiliseden çevrilme Ulu-cami ile (el-Câmiu'l-kebir) İbn Osman, İbn

Mervân, el-Mahkemâtü'l-Berdikiyye, Seyyid Hâşim, Şeyh Zekerıyyâ, Aybekî ve Kâtibü'l-vilâye camileri bugüne ulaşan belli başlı yapılarıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzürî, *Fütûh* (Fayda), s. 158, 197; Makdisî, *Ahsenü't-tekâşim*, s. 174; İbn Havkal, *Şûretü'l-'arz*, s. 172; İbn Battûta, *Tuhfetü'n-nûz-zâr*, I, 37; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, III, 128 vd.; Abdülğani b. İsmâil en-Nablusî, *el-Haḳika-tü ve'l-mecâz fi'r-riḳleti ilâ bilâdi's-Şam ve Mişr ve'l-Hicâz* (nşr. Ahmed Abdülmecîd Herîdî), Kahire 1986, s. 152-156; Cebertî, *'Acâ'i-bü'l-âşâr*, III, 121-141; Cevdet, *Târîh*, VII, 17, 25; M. C. F. Volney, *Voyage en Egypte et en Syrie*, Paris 1822, I, 103; M. A. Meyer, *History of the City of Gaza*, New York 1907, s. 7-11, 109-111; İsa el-Mür, *Aḥkâmü'l-arâzi*, Kudüs 1923, s. 123; İbrâhim Avre, *Târîhu Vilâyeti Süleyman Bâşâ el-Âdil*, Sayda 1936, s. 79; Ârif el-Ârif, *Târîhu Ğazze*, Kudüs 1943; Abdülmün-sîf Mahmûd, *el-Fâtih İbrâhim Bâşâ*, Kahire 1948, s. 145-146, 160; A. S. Marmardji, *Textes géographiques arabes sur la Palestine*, Paris 1951, s. 154-157; U. Heyd, *Ottoman Documents on Palestine 1552-1615*, Oxford 1960, s. 109-118; Sâtî el-Husarî, *el-Bilâdü'l-'Arabîyye ve'd-devletü'l-'Osmâniyye*, Beyrut 1965, s. 34; Mustafa Murâd ed-Debbâğ, *Bilâdü'nâ Filistîn*, Amman 1384-96/1965-76, I/2, s. 11-134; Abdülazîz Muhammed Avad, *el-Idâretü'l-'Osmâniyye ft vilâyeti Suriyye (1864-1914)*, Kahire 1969, s. 13 vd.; A. Cohen, *Palestine in XVIII th Century*, Jerusalem 1973, s. 98, 101, 156; *The Palestinians, People, History, Politics* (ed. M. Curtis), New Jersey 1975, s. 27; W. D. Hütteroth, *Palästina und Transjordanien im 16. Jahrhundert*, Wiesbaden 1978, s. 21, 71-73; Abdülkerîm Râfîk, *Ğazze: 1857-1861*, Amman 1980; E. Toma, *Filistîn fi'l-'ahdi'l-'Osmânî*, Kudüs 1983, s. 43-45; Selîm Arafat el-Mebîz, *Ğazze ve kıta'uhâ*, Kahire 1986, s. 299-394; Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I, 12; II, 348-349, 384-387; III, 262-263; M. Muhammed Şerrâb, *Mu'cemu büldânî Filistîn*, Beyrut 1407/1987, s. 567-569; Mehmet İpşirli — M. Dâvûd ed-Temîmî, *Evkâf ve emlakü'l-müslimîn ft Filistîn*, Beyrut 1988, s. 7-11, 15; Ziyâd Ebû Amr, *el-Hareketü'l-İslâmiyye fi'd-ḳiffeti'l-Ġarbiyye ve kıta'î Ğazze*, Akkâ, ts., tür.yer.; M. Gilbert, *The Arab-Israeli Conflict*, London 1992, s. 136; Şehabeddin Tekindağ, "Yeni Kaynak ve Vesikaların Işığında Bonaparte'ın Akkâ Muhâsarası", *TD*, sy. 20 (1965), s. 1-20; S. Arafat Al Mabayed — Khîr Abu Shaaban, "The Islamic Heritage", *Arts and the Islamic World*, V/2, London 1990, s. 18-21; E. Rek-hess, "The West Bank and the Gaza Strip", *Middle East Contemporary Survey*, XV, Tel Aviv 1993, s. 250-273; İsmâil Ahmed Yagî, "Târîhu Medîneti Ğazze fi'l-'ahdi'l-'Osmânî (1516-1917)", *Mecelletü't-târîhiyyeti'l-'Arabîyye li'd-dirâsâti'l-'Osmâniyye*, IX-X, Zagvan-Tunus 1994, s. 363-394; *Kâmûsü'l-a'lâm*, V, 3279; "Ğazze", *Mu.Fs.*, III, 389-401; "el-Cevâmî ve'l-mesâcid", a.e., II, 93; Fr. Buhl, "Ğazze", *JA*, IV, 760-761; D. Sourdel, "Ğhazza", *EF* (İng.), II, 1056-1057; M. A. Bakhit, "Rafah", a.e., VIII, 385; Feridun Emecen, "Akkâ", *DA*, II, 266; a.mlf., "Cezzâr Ahmed Paşa", a.e., VII, 516-518.

MUSTAFA L. BİLGE

GAZZİ, Ahmed b. Abdullah

(أحمد بن عبدالله الغزّي)

Ebû Nuaym Şihâbüddîn Ahmed b. Abdillâh b. Bedr el-Âmirî el-Ğazzî ed-Dimaşkı (ö. 822/1419)

Şâfiî fakihî.

760 yılının Rebûlevvel ayında (Şubat 1359) Gazze'de doğdu. Bazı kaynaklar doğum tarihini 770 (1368) veya 755 (1354) olarak zikretmekle birlikte altmış iki yaşında vefat ettiğinin belirtilmesi ilk tarihin doğru olduğunu gösterir. Küçük yaşta Kur'an'ı ve Şâfiî fikhinin temel metinlerinden olan Ebû İshak eş-Şirâzî'ye ait *et-Tenbîh*'i, ardından da Kazvîni'ye ait *el-Hâvi's-sağîr*'i ezberledi. Gazze Kadısı Alâeddin Ali b. Halef el-Ğazzî'den fıkıh yanında Buhârî'nin *el-Câmi'u's-şâhih*'ini de okudu. 780 (1378) yılından sonra o zamanın önemli ilim merkezlerinden olan Şam'a (Dimaşk) gitti. Burada başta Şam Kadısı Şehâbeddin Ahmed ez-Zührî, Burhâneddin es-Sanhâcî ve İbnü's-Şüreyş olmak üzere çeşitli âlimlerden ders okudu ve hocalarınca kendisine 781'de (1379) fetva verme izni verildi. Ardından Kudüs'e geçti; Kudüs'te Takıyyüddin el-Kalkaşendî'den ders alarak tahsilini tamamladıktan sonra öğretim ve kazâ görevlerine başladı. İlk resmî görevi Şam nâibliğidir. Bu görevi, Şam'ın Timurlular tarafından işgalinden sonraya rastlamaktadır. Bimâris-tân-ı Nûrî yanında Emeviyye Camii ve Haremeyn vakıflarının nâzırlığı da kendisine verildi. Mütevelliliğini yürüttüğü vakıfların gelirlerinin artması ve suistimallerin azalması sebebiyle büyük bir takdire mazhar olurken vakıflardan aldıkları istihkakları azalan kadı, fakih vb. kimselerin tepkisini üzerine çekti. Bundan dolayı resmî vazifeleri uzun süreli olmadı. Kısa müddet devam eden bir kadılık görevinden sonra Şam bölgesinin kadılarının tayin mercii olan dârüladle müftü tayin edildi, ardından da birçok yerde müderris olarak görev yaptı ve Şam fetva reisliğine getirildi. Hem bu makamda iken hem de dârüladledeki görevi sırasında Şam'daki bir kısım kadılar yanında bazı liyakatsiz müftülerle vazifeleri de görevden aldı.

Şam'da bulunduğu sırada defalarca hacca giden Gazzî, Mekke'de 787 (1385), 809 (1407) ve 822 (1419) yıllarında mücâvir olarak kaldı. Hicaz'da iken çok sayıda talebesine fetva ve tedris icâzeti ver-

di. Yetiştirdiği öğrenciler arasında İbn Hacer el-Askalânî, Übbî, Takıyyüddin el-Fâsî ve Takıyyüddin İbn Kâdî Şühbe de bulunmaktadır. Mekke'deki ikameti sırasında 6 Şevval 822'de (26 Ekim 1419) vefat etti ve Cennetü'l-muallâ'ya defnedildi. Timur ordularının Şam'ı işgaline de yaşayan Gazzî, başta ders arkadaşı İzzeddin b. Abdüsselâm olmak üzere çok sayıda âlimin iltifatına mazhar olmuştur.

Eserleri. Kaynaklarda zikredilen başlıca eserleri şunlardır: 1. *Şerhu'l-Hâvi's-sağîr*. Kazvîni'nin Şâfiî fikhina dair yazdığı temel metnin şerhidir. Dört cilt olduğu kaydedilen bu eserini "Kitâbü'l-Büyü"dan itibaren telif etmeye başlamış, bu bölümden sonra teyemmüm faslının şerhine geçmişse de eseri tamamlamamıştır. Oğlu Radiyyüddin Muhammed bu esere bir tekmile yazmıştır. 2. *Şerhu Cem'i'l-cevâmî*. Tâceddin es-Sübkî'nin fıkıh usulüne dair eserinin şerhidir. 3. *Şerhu Muhtaşari'l-Mühimmât*. Şâfiî fakihî İsnevî'nin *el-Mühimmât* adlı eserinin muhtasarının beş cilt halinde şerhidir. 4. *Menâsikü'l-hac*. 5. *Şerhu'l-Muhtaşar*. İbnü'l-Hâcib'in fıkıh usulüne dair eserinin şerhidir. 6. *Şerhu Minhâcî'l-vüşûl*. Beyzâvî'nin fıkıh usulüne dair eserinin şerhidir. 7. *Muhtaşaru Vefeyâtü'l-a'yân*. İbn Hallikân'ın meşhur eserinin muhtasarıdır. Bazı kaynaklar bu kitabı *el-Muntekâ min Târîhi İbn Hallikân* adıyla kaydetmişlerdir. 8. *Şerhu 'Umde-ti'l-aḥkâm an seyyidi'l-enâm*. Hadise dair olan bu eserini tamamlamamıştır. 9. *et-Ta'lik 'alâ Şahîhi'l-Buhârî*. Üç cilttir. 10. *Terâcimü Ricâlî'l-Buhârî*. 11. *Şerhu'l-Elfiyye*. İbn Mâlik'in nahiv ilmine dair manzum eserinin şerhidir. 12. *Şerhu'l-Minhâc*. Nevevî'nin fıkıha dair eserinin şerhidir. 13. *Hâşiye 'alâ Envârî't-tenzîl*. 14. *el-Bahrü'l-mübteğî li-me'ânin yenbağî*. Eserin konusu hakkında kaynaklarda bilgi verilmemiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Fâsî, *el-'İkdû's-şemîn*, III, 55-57; İbn Kâdî Şühbe, *Ṭabakâtü's-şâfi'iyye*, IV, 78-79; İbn Hacer, *İnbâ'u'l-gumr*, VII, 363-364; İbn Tağrîberdî, *el-Menheli's-şâfi*, I, 350-351; a.mlf., *ed-Detlû's-Şâfi 'ale'l-Menheli's-şâfi* (nşr. Fe-hîm M. Şeltût), Kahire, ts. (Mektebetü'l-Hân-cî), I, 55; Hatîb el-Cevherî, *Nûzhetü'n-nûfûs ve'l-ebdân ft tevârîhi'z-zamân* (nşr. Hasan Habeshî), Kahire 1971, II, 460; Sehâvî, *ed-Dav'u'l-lâmî*, I, 356-358; *Keşfü'z-zunûn*, I, 596, 626; II, 1832, 1879, 1915, 2018; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 153-154; Şevkânî, *el-Bedrü't-tâli*, I, 75; *İzâhu'l-meknân*, II, 120; Ziriklî, *el-A'lâm*, I, 153; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, I, 285; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirîn*, I, 46.

AHMET AĞGÜNDÜZ